

İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinde Çocukların Korunması: “Minnoşlar” Filmi Örneği

Ensuring Child Safety on Video on Demand Services: The case of “Cuties” Movie

Merve Can Maraşlı, Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi, merve.canmarasli@hbv.edu.tr
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2201-592X>

Öz

Televizyonculuk alanında dijital platformların hızla yaygınlaşarak geniş bir izleyici kitlesine ulaşması, bu konuda yeni hukuki düzenleme ve denetlemelerin yapılmasına neden olmuştur. Bilhassa televizyon yayınlarının olumsuz etkilerine en çok maruz kalan çocuk izleyiciler için koruyucu hüküm ve uygulamalar arttırılmıştır. Bu çalışmada, yeni medya unsurlarından dijital platformlar içerisinde yer alan isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik yeni düzenlemeler ‘çocukların korunması’ bağlamında ele alınmaktadır. Netflix’te yayınlanan ve RTÜK tarafından ‘katalogdan çıkarma’ cezası uygulanan Minnoşlar (Cuties, Maïmouna Doucouré, 2020) filmi bu alanda yaptırım uygulanan ilk içerik olması sebebiyle çalışmanın örnekleme

olarak belirlenmiştir. Filmin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden tematik çözümleme kullanılmıştır. Çocuk istismarı sınırlarına giren öğelere odaklanılan çalışma, uluslararası ve ulusal mevzuata dayanarak ‘hukuka uygunluk’ perspektifinden analiz edilmiştir. Filmin analizinden elde edilen bulgular ile RTÜK’ün uygulamış olduğu yaptırım kararı ilişkilendirilerek irdelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, isteğe bağlı yayın hizmetlerinin zararlı içeriklerinden çocukları korumak için başta özdenetim ve ortak denetim mekanizmalarının doğru işletilmesi olmak üzere, medya okuryazarlığına verilen önemin artırılması ve çocukların kendileri için uygunsuz olan yayınlara erişiminin teknik olarak sınırlandırılması gerekliliğine ulaşılmıştır.

Abstract

The rapid proliferation of digital platforms in the field of television broadcasting has led these platforms to reach a wider audience. Accordingly, new legal regulations and inspections have come along in this period. Protective provisions and practices have been increased, especially for child viewers, who are most vulnerable to the negative effects of television broadcasts. In this study, new regulations for video-on-demand services on digital platforms, one of the new media elements, are discussed in the context of ‘protection of children’. The movie Cuties (Doucouré, 2020), which has been broadcasted on Netflix and punished by ‘exclusion from the catalog’ in Turkey by “Radio and Television Supreme Council” (RTUK), has been chosen as a case for the study since it is the first content sanctioned in this regard. Thematic analysis

has been used for the analysis of the movie. The main focus of this study is on the elements that fall within the boundaries of child abuse. These elements have been analyzed from the perspective of “compliance with the law” based on international and national legislation. The findings obtained from the analysis of the film and the sanction decision applied by RTUK have been analyzed by associating them. One of the conclusions is that the correct application of self-regulation and co-regulation mechanisms to protect children from the harmful content of video on-demand services is a necessity in today’s digital broadcasting world. Additionally, the importance of media literacy and technical measures limiting children’s access to inappropriate content may present alternative solutions to the problem.

Anahtar Kelimeler

Keywords

İsteğe Bağlı Yayın Hizmetleri, Çocukların Korunması, RTÜK, Netflix, Minnoşlar
Video on-Demand Services, Child Safety, RTUK, Netflix, Cuties

Geliş Tarihi / Received: 10.08.2022, Kabul Tarihi / Accepted: 21.11.2022

Can Maraşlı, M. (2022). İsteğe bağlı yayın hizmetlerinde çocukların korunması: “Minnoşlar” filmi örneği. *Yeni Medya*, 2022(13), 265-287, <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1160315>

Giriş

Televizyon yayınlarının insanlar üzerindeki etkileri kaçınılması ve reddedilmesi zor bir gerçektir. Yayınlar, toplumun genelini tesir altına alabileceği gibi, özellikle yönlendirilmeye çok açık olan çocuklar için daha büyük tehlikeler taşıyabilmektedir. Bu nedenle, uluslararası ve ulusal otoriteler, çocukları yayınların olumsuz etkilerinden koruyabilmek amacıyla çeşitli düzenleme ve denetleme ölçütlerini yürürlüğe koymuşlardır.

Türkiye’de özellikle son birkaç yılda yeni medyaya gösterilen ilginin ve bununla paralel olarak da internet tabanlı yayıncılığa yönelik arz ve talebin artması, bu alanda çeşitli düzenlemeler yapılması ihtiyacını doğurmuştur. Bu bağlamda 2018 yılında 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun’a ‘Yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu’ başlıklı 29/A maddesi eklenmiş ve bu maddeye dayanarak 2019’da Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yeni düzenlemeye göre, geleneksel televizyon yayıncılığına dair hâlihazırdaki mevzuat, isteğe bağlı yayın hizmetlerini de kapsayacaktır. Kamuoyunu adeta ikiye bölen bu uygulama, bir yandan “internet yayınlarına sansür” şeklinde yorumlanarak karşıt bir sesin yükselmesine sebep olurken bir yandan da yayınların mevcut özgürlüğüyle birlikte çeşitli ilkelere aykırılıklar, hak ihlalleri ve istismarlar içerebildiği gerekçesiyle desteklenmiştir.

Kullanıcıların program kataloğundan seçtikleri içerikleri istedikleri zaman izleyebilmelerine imkân sunan isteğe bağlı yayın hizmetleri, söz konusu yeni düzenleme kapsamına alınan yayınlardandır. Bu yayıncılık türü sinema, radyo, televizyon gibi ayrı bir medyaya işaret etse de televizyon ile olan bağı yadsınamaz. Öyle ki literatürde isteğe bağlı yayın hizmetleri için dijital televizyon platformları, yeni nesil televizyon yayınları, internet televizyonu gibi karşılıklar bulunmaktadır. Türkiye’de bu yayıncılık türünün ilk örneklerinden *BluTV* açılış sayfasında “Türkiye’nin İnternet Televizyonu” ifadesini kullanmaktadır ve bu da bu yayıncılık türünün televizyonla olan ilişkisi için bir örnektir. Kullanıcılar, bir nevi internetin gücünü de kendine katarak yeni bir yayıncılık platformuna evrilmiş televizyon yayınlarıyla karşı karşıyadır.

Üretim, pazarlama, müşteri ve hedef kitle ilişkileri gibi endüstriyel yapısı bakımından farklılıklar içerse de isteğe bağlı yayın hizmetlerinin içerik konusunda geleneksel televizyonlarla neredeyse aynı düzenleme ve denetleme ölçütlerine tâbi tutulması, bu yayın platformunun hukukî olarak da televizyon yayınlarıyla çok büyük oranda eşdeğer görüldüğünün göstergesidir. Mevzuattaki son düzenlemenin -ifade özgürlüğü bağlamında birçok soru ve sorunu beraberinde getirmesi bir yana- uygulamaya nasıl yansıdığına bakıldığında ise yayın içeriklerinden dolayı Yayın Hizmeti İlkelerine aykırılık taşıdığı gerekçesiyle yaptırım uygulanan çok az örneğe rastlanmaktadır. Bunlardan ilki, bu yayıncılık türünün tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de en yaygın izlenme oranına sahip hizmet sağlayıcılarından *Netflix*’te yer alan *Minnoşlar* (Cuties, Maïmouna Doucouré, 2020) filmidir.

Klasik anlatı yapısına sahip kurgusal film *Minnoşlar* 11 yaşlarındaki beş kız çocuğunun *twerk* dansı etrafında bir araya gelerek tanıtım metninde ifade edildiği şekliyle “dişiliklerini keşfetme” serüvenlerini anlatmaktadır. Daha önce Sundance Film Festivali’nde gösterildiği için içeriği bilinen film, *Netflix* Türkiye kataloğunda fragmanı yayınlanınca Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun (RTÜK) gündemine taşınmış ve 6112 sayılı Kanun’da yer alan “Yayın hizmetleri... Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.” (m. 8/1-ğ) hükmünün ihlal edildiği gerekçesiyle “program kataloğundan çıkarma” yaptırımını uygulanmıştır.

Bu çalışma, görsel-ışitsel medya mevzuatındaki son değişikliklerle birlikte isteğe bağlı yayın hizmetlerinin nasıl bir düzenleme ve denetlemeye tâbi olduğunu bilhassa çocukların

korunması bağlamında konu edinmektedir. Bağımsız idari otorite RTÜK’ün bu alandaki uygulamalarını görmek ve değerlendirmek amacıyla *Minnoşlar* filmi örneklem olarak seçilmiştir. Bunun nedeni ise, filmin, isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik Üst Kurul tarafından yaptırım uygulanan ilk ve çocukları yayınların olumsuz etkilerinden koruma gerekçesiyle ele alınan tek içerik olmasıdır. Film analiz edilirken nitel araştırma yöntemlerinden olan tematik çözümlemeden yararlanılmıştır. Uluslararası ve ulusal mevzuatta çocukların korunması amacına yönelik olarak ‘çocuk istismarı’ çerçevesinde değerlendirilen ve bu doğrultuda filmin suç öğeleri içermesine neden olan çocuklara ilişkin *şiddet*, *müstehcenlik* ve *genel ahlaka aykırılık* ile *olumsuz örnek oluşturabilecek davranış* unsurları incelenmiştir. Tematik çözümleme yaparken odaklanılan bu kavramlara işaret eden görsel-işitsel öğeler filmin sahnelerindeki karşılıklarının yanı sıra, filmin tanıtım metninden, Üst Kurul karar metninden, yönetmenin demeçlerinden, izleyici tepkilerinden vb. faydalanılarak da yorumlanmıştır. Söz konusu temaların filmdeki işleniş biçimleri ‘hukuka uygunluk’ perspektifinden ele alındığı gibi, bu kavramların kuramsal dayanağını ulusal hukuk literatürü ile uluslararası sözleşmeler oluşturmaktadır. İlgili mevzuatta öngörülen ve toplumsal sorumluluk teorisiyle çerçevelenmiş olan medya içeriklerinin özgürlük ve sorumluluk dengesi gözetilerek üretilmesi gerekliliği, özellikle çocukların yayınların zararlı içeriklerinden korunması konusunun taşıdığı hassasiyetle birlikte bu çalışmanın düşünsel temelini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle neden çocukların özel korumaya tâbi tutulması gerektiğine değinilecek ve hem evrensel hem de ulusal hukukta çocukları koruyan mevzuat hükümleri belirtilecektir. Ardından, çocuk izleyicilerin isteğe bağlı yayın hizmetlerine erişimi ve bu erişimle karşılaştıkları geniş yelpazeli içeriklerin onlar için uygunluğu çeşitli yönleriyle tartışılacaktır. Bunlardan hareketle, ‘çocukların korunması’ bağlamında son hukuki düzenlemenin getirdikleri üzerinde durulacaktır. Çalışmanın son kısmında ise *Netflix* yayını *Minnoşlar*’ın yukarıda belirtilen çerçevede film çözümlemesi yapılacaktır.

Çocukların Korunması

Çocukluk, insanın hem fiziksel hem de ruhsal ve zihinsel olarak gelişim evresi içerisinde ilk dönemlerine denk gelmesi nedeniyle, özel ilgi, bakım ve elbette korunmaya ihtiyaç duyulan bir dönemdir. Çevresinde olan bitenlerden en az yetişkinler kadar etkilenen çocuklar, bireyi oldukları aileden, birer parçası oldukları topluma kadar neredeyse bütün unsurlar tarafından şekillendirilir. Tüm bu etkiler altında gelişim gösteren çocukların, olan bitenleri kendi süzgeçlerinden geçirerek onlara müdahale etme ve tercih iradesi gösterme durumları ise -çocuğun yaşına bağlı olarak değişmekle birlikte- çok azdır. Bu nedenle çocuklar, başta aileleri olmak üzere, toplum ve kamu otoriteleri tarafından korunmaya tâbi tutulur. Bu noktada çocuk kavramına yaş ölçütü ile bir tanımlama getirmek hem mevzuat açısından hem de bunun uygulanması bakımından elzemdir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de yer alan çocuk tanımlamasına göre, “...çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” (m. 1).

Postman (1995), XVIII. yüzyıla kadar ailelerin, çocuklarına istediklerini yaptırarak kadar özel mülkleri ve ailenin bekası için harcanan taşınır malları olarak davrandıklarını ifade eder. XVIII. yüzyıl itibarıyla de devletin, çocukların bir koruyucusu olarak yasa yapma hakkına sahip olduğu fikri yeni ve radikal bir fikir olarak tartışılmaya başlamıştır. Bunu izleyen zamanlarda ise ailelerin bütünsel yetkisi, gitgide insani biçimde dönüştürülmüş ve böylece tüm toplumsal sınıflar çocuk bakımıyla ilgili sorumluluk almada devletle işbirliği yapmaya zorlanmıştır. Özellikle XX. yüzyılda çocuk hakları önemle üzerinde durulan ve makul bir akıl ve vicdan sahibi herkesin kabul edebileceği evrensel ilkelerle belirginleştirilen bir niteliğe bürünmüştür.

Başta Birleşmiş Milletler (BM) olmak üzere, çeşitli uluslararası topluluklar tarafından çocukların yaşam hakkı, ruhsal ve ahlaki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığı, güvenliği, inanç ve ifade özgürlüğü, her türlü istismardan uzak tutulması, eğitimi, kültürü, ekonomik refahı gibi daha birçok konu üzerinde hassasiyetle durulmuş ve bunlar belli ölçüde korumaya alınmıştır. Bu ilkelerin her zaman her koşulda her çocuğa karşı uygulanırılığı tartışmaya açık bir konu olmakla birlikte, bunların uluslararası hukukta yer edinmesi, çocuklara özel duyarlılıkla yaklaşıldığının göstergesi olması açısından önemlidir.

Uluslararası alanda çocukların korunmasına yönelik yapılan ilk sözleşme, 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından yayımlanmış olan Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi'dir. Beş maddelik bu bildirmede çocukların doğal biçimde gelişmesine olanak sağlanması, aç, hasta ve terk edilmiş çocukların himaye edilmesi, felaket anında yardım için çocuklara öncelik tanınması, çocukların her türlü istismara karşı korunması ve kardeşlik duyguları içinde eğitilmeleri gerektiği belirtilmiştir (Hukuk Ansiklopedisi, 2017).

1945'te kurulan ve bugün 193 üye devlet (United Nations, t.y.) ile tüm dünyada geniş bir nüfuzla ulaşılmış bulunan Birleşmiş Milletler, I. ve II. Dünya Savaşı'nın yıkımlarından sonra, barışçıl koşullarda insan onuruna yakışır yaşam ortamının kurulmasına yönelik olarak 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni yayımlamıştır (Uluslararası Çocuk Merkezi, t.y.). Bu Beyanname'de çocuklara özel maddeler bulunmasına rağmen, bu hususa daha ayrıntılı şekilde değinilip çocuk haklarının belirginleştirilmesi gerekliliğinden hareketle, BM'ye bağlı bir çocuk hakları kuruluşu olan UNICEF tarafından Çocuk Haklarına Dair Sözleşme hazırlanmış ve 20 Kasım 1989'da BM Genel Kurulu'nca kabul edilmiştir. Bu Sözleşme, en kısa sürede ve en geniş kabul gören uluslararası insan hakları sözleşmesi olarak tarihe geçmiştir (UNICEF, t.y.). Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından ise 1990 yılında imzalanmış ve 1995'te yürürlüğe girmiş olan Sözleşme, çocukların fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimleriyle ilgili hususları düzenleyen kapsayıcı bir metin niteliğindedir (UNICEF, 1989).

Çocuk haklarına yönelik hazırlanmış uluslararası bir diğer metin Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Avrupa Konseyi tarafından 25 Ocak 1996'da kabul edilerek üye devletlerin imzasına sunulmuştur. Türkiye tarafından ise 1999 yılında imzalanmış ve 2001'de yürürlüğe girmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2001). Türkiye'nin 2011 yılında taraf olduğu Avrupa Komisyonu Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi de çocukların cinsel sömürüsü ve istismarını engellemek ve bunlarla mücadele etmek (m. 1-a) amacıyla oluşturulmuştur.

Türk mevzuatında çocukların korunması hususu öncelikli olarak ve en kapsayıcı ifadelerle Anayasa (Resmî Gazete [RG], 1982) tarafından güvence altına alınmaktadır. Anayasa'nın 'Ailenin korunması ve çocuk hakları' başlıklı 41. maddesinde, devletin, çocukların korunması için gerekli tedbirleri almakla yükümlü olduğu ifade edilir. Aynı maddenin dördüncü fıkrasında ise: "*Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır*" ibaresi mevcuttur.

Çocukların korunması için gerekli önlemlerin alınıp düzenlemelerin yapılmasını öngören Anayasa hükümlerine dayanarak her biri ayrı hususları düzenleyen çok sayıda kanun ve yönetmelik çıkarılmıştır. Bunların başlıcalarını şu şekilde sıralamak mümkündür: Amacı, "*korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek*" olan Çocukları Koruma Kanunu (RG, 2005); çocuğun ana rahmine düştüğü andan itibaren hak ehliyetinin başladığının ifade edildiği (m. 28) ve çocukların aileleriyle olan maddi ve manevi ilişkilerinin düzenlendiği Türk Medeni Kanunu (RG, 2001); çocukların suç işlemesi ile ilgili hükümler ve çocuklara yönelik işlenen suçların

tanımlanıp cezalarının düzenlendiği Türk Ceza Kanunu (RG, 2004); şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan çocukların korunmasına yönelik usul ve esasları içeren Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (RG, 2012); korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan çocuklara götürülen sosyal hizmetleri düzenleyen Sosyal Hizmetler Kanunu (RG, 1983); çocukların maneviyatı üzerinde zararlı etkide bulunabilecek olan basılmış eser ve süreli yayınlara yönelik sınırlamaları içeren Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu (RG, 1927).

Yayın Hizmetlerinin Zararlı İçeriklerinden Çocukların Korunması Gerekliliği

İnsan gelişimi ekolojisinde yer alan mikro (aile, akraba ilişkileri vb.) ve makro (devlet politikaları, toplumun inanç, değer ve ideolojileri vb.) sistemlerin yanı sıra, mezo-sistem olarak adlandırılan ve çocuğun aktif rol oynamadığı ancak onun yaşantısını ve gelişimini etkileyen çok önemli unsurlardan bahsetmek mümkündür. Bunlar, komşular, akranlar, sosyal hizmet, okul vb. eğitim kurumları, sağlık, sosyal güvenliğe ilişkin kurumlar ve hepsi içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan kitle iletişim araçlarıdır. Bu ekosistemin tam ortasında yer alan çocuğun sağlıklı gelişimi ise tüm bu sistemlerin denge içerisinde çalışması ile mümkün olabilir (Yolcuoğlu, 2009: 44).

Bireylerin topluma yönelik davranışları geniş ölçüde çocukluk yıllarındaki deneyimlerine bağlıdır; diğer bir ifadeyle, çocuğa yönelik tutum ve davranışlar çocuğun gelişiminde ve ileriki yaşantısında büyük önem taşır (Büyükbaykal, 2007: 34). Yalnızca yüz yüze iletişimlerdeki edinimleri değil, mezo-sistemin en dikkate değer öğelerinden biri olan medya aracılığıyla edindiği deneyimler de çocukların duygusal ve davranışsal karakterinin şekillenmesinde oldukça etkilidir. Televizyonlar ise kolay ulaşılabilirliğinden dolayı tüm medya organları içerisinde özellikle üzerinde durulması gereken bir konuma sahiptir.

Postman (2014: 91), yirminci yüzyılın son çeyreğinde ilk ve en yakın öğretmenleri, hatta en güvenilir yoldaş ve dostları televizyon olan bir kuşağın yetiştiğine dikkat çekmiş ve televizyonun yeni epistemolojinin kumanda merkezinde olduğunu ifade ederek en ufak çocukların dahi televizyon izlemekten men edilemez olduğu eleştirisinde bulunmuştur. Günümüzde, televizyonun bu işlevini artık internetin almaya başladığını söylemek pekâlâ yanlış olmayabilir. Ancak, insanların diğer medyalardan yararlanmalarının ağırlıklı olarak televizyonun yönlendiriciliğiyle gerçekleştiği (Postman, 2014: 91) göz önünde bulundurulduğunda, televizyonun hâlâ yerini koruduğu da bir gerçektir. İnternet ve televizyonun bir arada olduğu platformlar ise bugün en çok tercih edilenler arasındadır.

Mutlu (Mutlu, 2008: 17-18), “o söyler biz dinleriz, o gösterir biz seyrediyoruz” diyerek tanımladığı televizyon ile izleyici arasında zihinsel bir ilişki olduğunu ifade eder. Gündelik yaşam deneyiminin bir parçası olmakla kalmayıp, aynı zamanda insanların duygu, düşünce, zihinsel faaliyet, inanç, tutum ve davranışlarını biçimlendirmesi nedeniyle, “televizyon üzerinde yapılan araştırmalarda çoğunlukla beyaz camın olumsuz özellikleri üzerinde durulmuş ve çocuk ya da yetişkin izleyici için sakıncalı yönleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.” (Erdemir Göze, 2015: 66). Hem genel araştırma sonuçlarına hem de doğrudan gözlemlenebilen etkilere dayanarak fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimlerini henüz tamamlamamış olmaları ve gelişme çağında hassasiyet ve savunmasızlık içinde bulunmaları nedeniyle, çocuklar, toplumda televizyonun zararlı etkilerine en çok maruz kalan kesim olarak kabul edilir (Can Maraşlı, 2017: 41).

Çocuklara Yönelik Yayın Hizmetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi

Genelde kitle iletişim araçları, özelde ise televizyonlar, çocukların başta ifade özgürlüğü olmak üzere eğitime, eğlenme, bilgi edinme gibi birçok hak ve özgürlükleri için önemli destekleyici araçlardır. Medya kuruluşlarının çocuklara yönelik yayın hizmetini sağlama özgürlüğüne sahip olmaları kadar, çocuklar da bu hizmetlerden yararlanma hakkına sahiptir. Ancak, her hak ve özgürlüğün sınırsız şekilde kullanılmasının mümkün olmadığı gibi, ifade özgürlüğü ile kitle iletişim özgürlüğünün de tamamen sınırsız ve kontrolsüz şekilde kullanılması söz konusu değildir. Doktrinde belli gerekçelerle kitle iletişim araçlarına ve kitle iletişim özgürlüğüne yönelik müdahalelerin gerçek bir 'sınırlandırma' değil, aslında yapılanın bir 'düzenleme' olduğu kabul edilir (İçel, 2013: 100-101). Kitle iletişim araçlarının denetimsiz bırakılmayacak kadar önemli bir güç olduğunun anlaşılması ve bu gücün kötüye kullanılabilmesi (Coşkun, 2018: 201) düzenleme ve denetlemeleri daha da kabul edilmiş kılmiştir. Burada ehemmiyet taşıyan husus, özgürlükleri sınırlama ölçütlerinin neler olacaktır.

Uluslararası mevzuata bakıldığında, hem İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde (m. 29) hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (m. 10) özgürlüklerin sınırlandırılmasının makul gerekçeleri ifade edilmiştir. Aynı şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de devletlerin hak ve özgürlükler konusunda yaptıkları müdahalelerin Sözleşmeye uygunluğunu da göz önünde bulundurarak kendi içtihatlarıyla bazı ölçütler belirlemiştir. Bunlar, sınırlamanın bir kanunla düzenlenmiş olması, meşru bir amaca yönelmiş olması ve demokratik bir toplumun gerekli olmasıdır (Fendoğlu, 2016: 13).

Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nde çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini zedeleyebilecek türden program hizmetlerinin, bunların seyredilebileceği zaman ve saatlerde yayınlanmayacağı (m. 7/2); çocuklara yönelik veya içinde çocukların kullanıldığı reklamlarda, onların yararlarına zarar verecek unsurlar bulunmayacağı ve çocukların özel duygularının göz önünde tutulacağı (m. 11/3); haber bültenleri, güncel programlar, belgeseller ve dinî programlarla birlikte çocuk programlarının da 30 dakikadan daha kısa oldukları takdirde reklamla kesilemeyeceği (m. 14/5) hükümleri yer alır.

Yalnızca Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin imzasına sunulan, dolayısıyla Türkiye'nin taraf olmadığı ancak adaylık sürecinde yayın hizmetlerine dair mevzuatını uyumlaştırmakla yükümlü olduğu AB Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi'nde de çocukları yayınların zararlı içeriklerinden korumaya yönelik çok sayıda hüküm bulunmaktadır. Yönergedeki hükümler çocukları koruma amaçlı birer kısıtlama niteliğinde olsa da bu hükümlerin her zaman ifade özgürlüğü gibi demokratik bir toplumun diğer önemli değerleriyle dengelenmesi gerekliliği ve tüm bunların ebeveyn sorumluluğu olmadan işlerlik kazanmayacağı bilinmelidir (Europa.eu, t.y.).

Ulusal mevzuata bakıldığında öncelikle Anayasa'da ifade ve kitle iletişim özgürlüğü ve bu özgürlüğün beraberinde de sorumluluk bekleyen ifadelerin yer aldığı görülür. 'Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti' başlıklı 26. maddede "*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir*" hükmü yer alır. Aynı maddenin ikinci fıkrası ise bu özgürlüklerin kullanılmasına dair uluslararası mevzuattaki gerekçelerle de örtüşecek şekilde sınırlamalar getirir. Buna göre, söz konusu özgürlüklerin kullanılması "*...millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek*

sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi...” gibi amaçlarla sınırlanabilir.

Belirtilen mevzuat hükümlerinde ifade ve kitle iletişim özgürlüğünün sınırlandırılması gerekçelerinin içerisinde çocukların korunmasına doğrudan işaret eden ibareler yer almasa da hem adı geçen uluslararası sözleşmelerde hem de Anayasa’nın özünde, bu koruyuculuğun benimsenmiş ve dikte edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra doğrudan yayıncılığı düzenleyen uluslararası metinlerde ve ulusal kanunlarda çocuklara dair hükümlere genişçe yer verilmiştir.

Ulusal mevzuatta radyo ve televizyon yayın hizmetleri 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (RG, 2011) ile düzenlenmektedir. Buradaki düzenleme hükümleri, Avrupa Birliği’ne adaylık sürecinde kanunlarını yeniden düzenleyen Türkiye için bir rehber niteliği taşıyan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi’nin hükümleriyle çok büyük oranda uyumludur.

Kanun’un 8. maddesinde Yayın Hizmeti İlkeleri yer almakta ve bu ilkeler içerisinde özellikle çocukların korunması amacını taşıyan hükümler bulunmaktadır. Buna göre, yayın hizmetleri “çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.” (m. 8/1-ğ). “Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılsa dahi yayınlanamaz.” (m. 8/2). “İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.” (m. 8/3). Yayın hizmetlerinde ticari iletişimi (m. 9-10) ve yayın hizmetinin içeriğini (m. 14) düzenleyen bölümlerde de yine çocukların gözetildiği hükümlere yer verilmektedir.

6112 sayılı Kanun’daki tüm düzenlemelere yönelik olduğu gibi, doğrudan çocukların korunması amacıyla oluşturulmuş hükümlerin uygulanmasında da idari denetimler, bağımsız idari otorite olan RTÜK tarafından gerçekleştirilir. Zira ‘çocukları korumak’ RTÜK’ün yayın hizmetlerine dair geniş görev ve yetkilerinin arasındadır (m. 37/1-y).

Çocukları Koruma Amaçlı Uygulamalar

Çocukların televizyon yayınlarıyla olan ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda, onları bu alanda korumanın iki yönünden bahsedilir. Biri yayınlarda çocukların korunması, diğeri ise çocukların yayınlardan korunmasıdır (Uzun, 2018: 153). Yayınlarda çocukların korunması, çocuğun yayının öznesi olması halinde dikkat edilmesi gereken hususlara işaret eder: Televizyon yayınlarına konu olan çocukların ele alınma, görünme, doğrudan veya dolaylı biçimde onları etkileyecek olayların içerisinde sunulma biçimleri; kendileriyle beraber oyuncu veya konuk olarak yer alan diğer kişilerle ekrana yansıyan veya kamera arkasındaki ilişkileri gibi unsurlar, onların gelişimlerine zarar verecek nitelikte olmamalıdır. Çocukların yayınlardan korunması ise onların izleyici koltuğunda oturdukları zaman karşılaşacakları yayınların sakıncalı içeriklerinden korunmaları anlamını taşır. Bu bağlamda yapılan düzenleme ve denetlemenin amacı ise çocukların televizyon yayınlarıyla olan her türlü ilişkisini kapsamaktadır.

Hukuka dayanması ve güçlü yaptırımlarla sonuçlanabilmesi nedeniyle televizyonla ilişkilerinde çocukları koruma amaçlı uygulamaların başında RTÜK tarafından gerçekleştirilen idari denetim gelir. Ancak idari denetim kadar önem taşıyan bir unsur da özdenetimdir (*self-regulation*). Özdenetimin amacı, iletişim özgürlüğünü ve mesleki itibarı korumak, kişilik haklarını

güvence altına almak, izleyicilerin medya hizmet sağlayıcılara güven duymasını sağlamak ve dış müdahalelerden -özellikle de devlet ya da siyasal iktidardan- bağımsız bir sisteme ulaşmak ve bunu sürdürmektir (Coşkun, 2018: 158). Bu amaçlar doğrultusunda medya hizmet sağlayıcı, yaptığı işin hukuken de öngörüldüğü gibi bir 'hizmet' olduğunu göz ardı etmediği sürece, denetim mekanizması ilk adımdan en doğru şekilde işlemeye başlamış olacaktır.

Özdenetimin yanı sıra ortak denetim (*co-regulation*) de yayın hizmetlerinin doğru şekilde denetlenmesi açısından önem taşır. Kamu otoritesi ile özdenetim birimlerinin bir araya gelerek daha etkili ve güçlü bir denetim mekanizması kurması anlamını taşıyan ortak denetimin esas gayesi kamu yararadır. Temelde 'işbirliği' üzerine kurulu olan ortak denetimde hem kamu otoritesinin (devletin) gücü ve hedefleri göz önünde bulundurulur hem de sivil toplum (meslek kuruluşları vb.) tarafından gözetilen hassasiyetlere azami önem verilir (Can Maraşlı, 2017: 112). Medyada ortak denetimin göz ardı edilmeyecek taraflarından biri de şüphesiz izleyici/dinleyici/okuyucu kitledir. Bilhassa teknoloji çağında geri besleme (*feedback*) imkânlarının artmış olması, bu kitleyi pasif/edilgen bir halden daha da aktif bir konuma getirmiştir. Böylece kullanıcılar medya içeriklerinin belirlenmesinde tepki veya destek sağlayarak, yorum yaparak, protesto ederek, şikâyette bulunarak, sosyal medya aracılığıyla kamuoyu oluşturarak medyanın ortak denetçilerinden biri olduğunu açıkça göstermektedir (Can Maraşlı, 2021: 445).

İsteğe Bağlı Yayın Hizmetleri

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte, televizyon yayıncılığının yavaş yavaş yok olacağı fikri yaygın bir kabul görürken, bugün gelinen noktada televizyonun buna fırsat vermediği ve üstelik interneti de yanına alarak çok daha güçlü bir biçimde yoluna devam ettiği aşikârdır (Güngör, 2020: 10). Buna, daha önce birbirlerinden ayrı olan teknolojilerin/medyanın işlevlerinin ve ilgili türlerinin birleşmesi anlamına gelen yöndeşme/yakınsama (*convergence*) adı verilir (Chandler & Munday, 2018: 434). Yeni medyanın en önemli özellikleri arasında yer alan bu birleşme içerisinde yalnızca televizyon ve internet medyaları değil, telefon tablet gibi her türlü mobil cihazlar, video kayıt araçları ve radyo da bulunmaktadır. Teknolojinin imkân tanıdığı bu işbirliği, medyanın çok yönlü tüketimine zemin hazırlamış ve "geçmişte televizyon programları olarak adlandırılan yayınlar, artık çeşitli platformlarda dağıtılması ve erişilmesi mümkün olan birer 'içerik' haline dönüşmüştür" (Coşkun, 2021: 4). Bir yandan yayıncılık endüstrisinin gelinen noktadaki arzının niteliğın, diğer yandan tüketicilerin orijinal ve kaliteli içerik taleplerinin bir sonucu olarak isteğe bağlı video (*video on demand / VoD*) ortaya çıkmış ve bugün oldukça kolay erişilebilir hale gelmiştir.

"Seç izle" adıyla da ifade edilmekte olan (Boynudelik, 2018: 12) isteğe bağlı yayınlar, doğrudan web üzerinden sunulan video hizmeti Web TV'den farklı olarak, abonelik ya da ücretli üyelikle çalışan kapalı bir sistemdir (Özkent, 2019: 113). Bu yayın türünün en önemli özelliği ise izleyicilere, önceden belirlenen yayın zamanına/akışına bağlı kalarak değil de daha evvel kaydedilmiş programlardan oluşan bir katalog içerisinden seçimlerini yaparak, arzu ettikleri bir zamanda izleyebilmeleri imkânının sunulmasıdır (Chandler & Munday, 2018: 211). Parçalı/bölünmüş izlemenin yanı sıra kişisel bir cihazda birden fazla dizi bölümünü, sinema filmi veya istenen diğer tüm içerikleri tek seferde ve reklamsız olarak görüntülemek, odaklanma süresi ve seviyesi nedeniyle daha sürükleyici olabilmektedir (Güngör Kılıç, 2020: 256). Bu durum yeni bir seyir alışkanlığı türünü ortaya çıkardığı gibi, seyircileri hizmet sağlayıcıya karşı sadık/bağlı da kılabilmektedir.

İnternetin televizyon yayıncılığında kullanımı, uluslararası yayın yapmayı da kolaylaştırmıştır. Böylece "uluslararası televizyon yayıncılığı" tanımının yerini internet TV, internet televizyon ağı, dijital televizyon, dijital yayıncılık, online TV, online medya sağlayıcısı, Web TV, IP TV, etkileşimli televizyon gibi farklı şekillerde ifade edilen kavramlar almıştır (Seçmen, 2019: 18).

İsteğe bağlı yayın hizmet sağlayıcılardan dünya üzerinde en geniş nüfuza sahip olanı uzunca bir süre *Netflix* (BBC, 2021) iken, güncel veriler göstermektedir ki *Disney+* özellikle son zamanlarda atılcı politikalarla kazandığı 221,1 milyon aboneliyle, 220,6 milyon aboneli *Netflix*'in önüne geçmiş bulunmaktadır (Karataş, 2022). Türkiye'deki durum ise, açıklanan son verilere göre *Netflix*'in 3,5 milyon aboneliyle yüzde 25'lik pazar payına sahip olmasına karşın (Sputniknews, 2021), yerli yayıncı olan *BluTV* yüzde 44'lük dilimle en çok aboneye sahip konumdadır (CNN, 2021). Bunların yanı sıra *Puhu TV*, *Gain*, *Exxen*, *Bein Connect*, *Hulu*, *Amazon Prime Video* başta olmak üzere isteğe bağlı yayın hizmeti sunan çok sayıda yerli ve yabancı yayıncı vardır.

Türkiye'de İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Hukuki Statüsü

İnternet yayınlarıyla ilgili usul ve esaslar 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (RG, 2007) ile düzenlenmektedir. Geleneksel televizyon yayınlarının aynı anda internet ortamında da gerçekleşmesi veya televizyon programlarının internet üzerinden yeniden yayınlanması ise hem teknik olarak sunum/iletim hususunda hukuki meşruluk hem de yayın içeriğinin denetim kriterlerine dair belirsizlik meydana getirmiştir. Dolayısıyla, mevzuatta konuyu düzenleyici bir ek madde ihtiyacı doğmuştur. Buradan hareketle, 6112 sayılı Kanun'a 'Yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu' başlıklı 29/A maddesi eklenmiştir. Bu maddeyle birlikte, radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamında (da) gerçekleştirmek isteyen platform işletmecileri, Üst Kurul'un yapacağı düzenlemeye tâbi tutulmuştur. Buna göre, "radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini sadece internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcılar Üst Kuruldan yayın lisansı, bu yayınları internet ortamından iletmek isteyen platform işletmecileri de Üst Kuruldan yayın iletim yetkisi almak zorundadır." (m. 29/A-1). Aynı maddenin beşinci fıkrası ise yayına dair yetkilendirmeye ve denetlemeye ilişkin usul ve esasların Üst Kurul ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından müştereken çıkarılacak olan yönetmelikle düzenleneceğine işaret etmektedir. Beklenen yönetmelik, dayanağı olan ilgili Kanun maddesinden yaklaşık 17 ay sonra 1 Ağustos 2019'da çıkarılmış (RG, 2019) ve internet televizyonlarının düzenlenmesi ve denetlenmesi de geleneksel radyo ve televizyon yayınları gibi RTÜK'ün yetki alanına girmiştir.

Başta ifade özgürlüğü olmak üzere, birçok hak ve özgürlüğün kullanım alanlarından olan internet yayınlarının, sadece televizyon yayıncılığıyla birleştiği noktada dahi olsa RTÜK gibi bir düzenleyici ve denetleyici Kurul'un idari yetkisi altına girmiş olması fikir ayrılıklarına neden olmuştur. Buna göre, bir yanda bazı isteğe bağlı yayınların içeriklerinde yer alan aşırı şiddet, küfür, müstehcenlik, istismar vb. öğeler nedeniyle bunların denetlenmesi gerektiğini düşünenler ve bu yeni düzenlemeyi olumlu karşılayanlar; bir yanda da RTÜK'ün cezalandırıcı niteliğini göz önünde bulundurarak bu uygulamanın internet yayınlarına bir sansür olduğunu ve ifade özgürlüğünü derinden baltaladığını düşünenler olmak üzere kamuoyu ikiye bölünmüştür¹.

1 RTÜK'ün internet televizyonlarını denetlemesine dair destekleyici ve karşıt görüş içeren haber örnekleri için bkz. SETA. (2019, 3 Ağustos). Denetim ve sansür ikileminde RTÜK yönetmeliği. <https://www.setav.org/denetim-ve-sansur-ikileminde-rtuk-yonetmeliği/>
DW. (2019, 2 Eylül). Türkiye'de internet yayınlarına RTÜK denetimi başladı. <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyede-internet-yay%C4%B1nlar%C4%B1na-rt%C3%BCK-denetimi-ba%C5%9Flad%C4%B1/a-50261311>
Cumhuriyet. (2019, 1 Ağustos). İnternette yayın yapan platformlara sansür geldi. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/internet-uzerinden-yayin-yapan-platformlara-sansur-geldi-1514485>

RTÜK'ün bu yeni görev ve yetkisine dair en çok eleştirilen noktalardan biri, isteğe bağlı yayıncılığı da içeren internet yayıncılığının düzenlenme ve denetlenmesinin nasıl gerçekleştirileceğine dair belirsizliklerin olmasıdır. RTÜK'ün denetimine giren internet yayınlarının hangileri olacağı, yönetmelik kapsamının ne ölçüde esnetilebileceği muğlak ve yoruma açıkken, bu düzenlemenin kamu otoritelerine sınırları belli olmayan yetkiler verdiği (Ergüney, 2020: 119) eleştirisi de haklılık taşımaktadır. Tüm bu tartışmalar eşliğinde, daha önce sadece internet yayını olma niteliğiyle BTK tarafından 5651 sayılı Kanun'a tâbi şekilde denetlenen isteğe bağlı yayın hizmetleri, aynı zamanda 6112 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikle de denetlenmeye başlamıştır.

İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinde Çocukların Korunması Bağlamında Yapılan Son Hukuki Düzenlemeler

İsteğe bağlı yayın hizmetlerine genellikle abonelik yoluyla (*subscription - video on demand*) ve de aylık belli bir ücret karşılığında şifre edinerek erişilebilmekte ve çok sayıda cihazdan aynı şifre ile giriş yapılabilmektedir. Dolayısıyla, meraklı ve otokontrolsüz izleyici olan çocuklar da tıpkı yetişkinler gibi, yalnızca evlerinin salonundaki televizyondan değil, bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi cihazlardan da bu yayınlara ulaşmaktadır. Bu da ebeveyn kontrolü olmaksızın tüm yayınları izleyebilmeleri anlamına gelir. Çocukların, kendileri için hazırlanmamış olan fiziksel, zihinsel, ahlaki ve ruhsal gelişimleri için uygunsuz içerikleri izleyebilme kolaylığının sebep olduğu iki temel tartışmadan bahsedilebilir: biri erişim, diğeri ise içerik niteliğidir.

Teknik olarak yayınlara erişime dair tartışmalar, şifreli giriş yapıldıktan sonra tüm kategorilere erişilebilmesi, tüm hedef kitleler için üretilmiş dolayısıyla kendileri için sakıncalı olabilecek içeriklere ulaşabilmeleri eksenindedir. İçerik niteliği açısından ise çocuk oyuncuların yer aldığı ve/veya çocuklar için yapıldığı iddia edilen programlarda dahi, onlar için son derece sakıncalı sahne ve ideolojik mesajlara maruz kalabilmektedirler: Çocukların cinselleştirilmesi, tecavüz güzelleme, intihara özendirme, pedofiliyi besleme, dinî inançlara saldırı gibi unsurları içeren yapımlar, ifade özgürlüğünden ziyade, bu özgürlüğün kötüye kullanılmasının örneğidir².

Tüm medya alanında olduğu gibi, isteğe bağlı yayınlarda da özdenetim aracı olarak etik ilkelere uyulması beklenir. Özellikle medya karşısında en korunmasız kitle olan çocuklar için yüksek duyarlılık beslenmelidir. Ancak, çocuk haklarının medya aracılığıyla veya medya tarafından sık sık ihlal edilmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde "*çocuğun ... uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu*" şeklinde öngörüldüğü gibi, bazı etik ilkelerin yasa metinlerine dönüştürülmesine neden olmuştur (Uzun, 2018: 154). İçeriğe dair yayın ilkelerine mevzuatta yer verilmesi ve yayın hizmetlerinin bu doğrultuda denetlemeye tâbi tutulması, çocukları ciddi düzeyde koruma hassasiyetinden ve ilgili sözleşmelerin yüklediği sorumluluktan ileri gelmektedir.

Yeni Yönetmelikte yer alan 'Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yükümlülükleri' (m. 16/1-b) başlığında ifade edildiği üzere, internet ortamından yayın lisansı verilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar "*5651 sayılı Kanun ve 6112 sayılı Kanunlarda, bu Yönetmelikte, ilgili diğer mevzuatta ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmalarda öngörülen yükümlülükleri yerine getirmek*" zorundadırlar. Dolayısıyla, yalnızca birer internet yayını olarak değerlendirilen isteğe bağlı yayın hizmetleri de geleneksel radyo ve televizyonlar gibi 6112 sayılı Kanun'da yer alan hak ve sorumlulukları üstlenmişlerdir.

² İsteğe bağlı yayınlarda tartışmalı içerik örneklerine dair bkz. Harrison, E. (2020, 30 Eylül). Netflix'te en çok tartışma yaratan 11 film ve TV dizisi. Independent Türkçe. <https://www.indytrk.com/node/251821/k%C3%BCl%C3%BCr/netflixte-en-%C3%A7ok-tart%C4%B1%C5%9Fma-yaratan-11-film-ve-tv-dizisi>. Ayrıca çocukları koruma amaçlı isteğe bağlı yayınlara yönelik eleştirileri için bkz. Soydan, M. (2019, 27 Temmuz). Netflix'teki yozlaşma çocukları tehdit ediyor. Aydınlik. <https://www.aydinlik.com.tr/netflix-teki-yozlasma-cocuklari-tehdit-ediyor-ozgurluk-meydani-temmuz-2019#1>

6112 sayılı Kanun’da ihlalde bulunan medya hizmet sağlayıcılara yönelik uyarı, programın durdurulması, idari para cezası ve yayın lisansının iptali cezaları öngörülürken, bu yönetmelikle beraber “*ihlale konu isteğe bağlı yayın hizmetlerini program kataloğundan çıkarma*” (m. 16/1-c) yaptırımı da eklenmiştir. Bunun yanı sıra, ihlale konu olan içeriğe yönelik erişim engellenmesi veya bunun mümkün olmadığı durumda da internet sitesinin (uygulamaların) tümüne yönelik erişimin engellenmesi kararı verilebilecektir (m. 19/3).

Çocukları korumak için bazı yeni hükümler de ilgili mevzuata eklenmiştir. Örneğin, daha önce yalnızca geleneksel yayınlarda kullanılması zorunlu olan koruyucu semboller, isteğe bağlı yayınlarda da izleyicileri program hizmetlerinin içeriği hakkında sesli veya yazılı olarak bilgilendirmek üzere zorunlu kılınmıştır (m. 16/1-ı). Ayrıca, ‘Çocukların korunması’ başlıklı 21. maddenin ilk fıkrası ebeveyn işbirliği ile gerçekleştirilecek tedbirlere işaret eder. Buna göre: “*İnternet ortamından yayın lisansı verilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ile yayın iletim yetkisi verilen internet yayın platform işletmecileri, çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimine zarar verebilecek türde yayınlara ebeveyn kontrolünü sağlayıcı tedbirleri almakla yükümlüdür.*” Burada ebeveyn kontrolü ile kastedilen, hizmet sağlayıcının koruyucu sembolleri her program için eksiksiz olarak yayına eklemesi ve sadece +18 yaş grubu için uygun olan içeriklere erişimi engellemeleri için ebeveynlerin şifre uygulamasını kullanabilmeleridir. Bu durumda, söz konusu programları sadece şifre ile açmak mümkün olduğu gibi, görüntü ve sesin bozulması/şifrelenmesi de mümkün olabilmektedir. Yönetmelik bu ikinci yöntemin tercih edilmesi durumunda, medya hizmet sağlayıcıya “*şifreli yayınlarda görüntü ile birlikte sesi de anlaşılacak şekilde şifrelemek*” (m. 16/1-e) yükümlülüğünü vermiştir.

RTÜK’ün İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerine Yönelik Yaptırım Uygulaması: *Minnoşlar* Filmi

Radio ve Televizyon Üst Kurulu’na isteğe bağlı yayın hizmetlerini düzenleme ve denetleme yetkisi verilmesinden sonra, yetki kapsamındaki dijital platformlara yönelik birkaç içerik için yaptırım kararının alındığı görülür. Üst Kurul’un bu alandaki yaptırımlarının ilki olma özelliğini taşımasının yanında, ‘çocukları koruma’ amacıyla gerekçelendirilmiş tek yapıım ise orijinal adı Fransızca ‘*Mignonnes*’ olan, İngilizceye ‘*Cuties*’, Türkçeye ‘*Minnoşlar*’ (Zangro & Doucouré, 2020) diye çevrilen ve *Netflix* platformundan dünyanın birçok ülkesiyle eş zamanlı olarak (Eylül 2020) Türkiye’de de yayınlanması planlanan bir Fransız filmidir. RTÜK’ün denetimi sonucunda film için yayın ilkelerini ihlal ettiği gerekçesiyle ‘*katalogdan çıkarma*’ kararı verilmiş ve film böylece *Netflix*’in Türkiye yayın listesinden kaldırılmıştır.

6112 sayılı Kanun’un 8’inci maddesinin 1’inci fıkrası gereği “*medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkarda yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar.*” Bu maddenin ‘ğ’ bendine göre ise yayın hizmetleri “*çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.*” Üst Kurul kararında, *Minnoşlar* filminin geneline yayılmış bir şekilde çocuklara yönelik istismar içeren öğeler barındırdığı ve buradan hareketle ilgili kanun hükmünün alenen ihlal edilmiş olduğu değerlendirilerek filmin katalogdan çıkarılmasına oy birliği ile karar verilmiştir.

Kuramsal ve hukuki metinler referansıyla çocukların korunması konusunun tartışıldığı başlıkların ardından, çalışmanın bu bölümünde *Minnoşlar* filmine dair söylemlerden hareketle filmin çocuk istismarıyla ilişkisi incelenecektir. Bu doğrultuda, öncelikle ‘çocuk istismarı’ kapsamına giren öğelerin neler olduğu belirtilecek ve bunların filmdeki görünürlüğü üzerinde

durulacaktır. Çalışmanın amacına en uygun yöntem olarak tercih edilen tematik çözümleme yöntemi gereğince, filmde aranacak olan temalar, ‘çocuk istismarı’ çatısı altında sıklıkla karşılaşılan *şiddet, müstehcenlik ve genel ahlaka aykırılık* ile *olumsuz örnek oluşturabilecek davranış* olarak belirlenmiştir. Analiz esnasında, çocukların korunması bağlamında hem bu temalara karşılık gelen görsel işitsel unsurların filmde yer alma biçimleri hem de filmin çocuk ve yetişkin izleyici ile olan ve olası ilişkisi değerlendirilecektir. Uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuatta yer alan “çocukların korunması” gibi hassasiyet ve öncelik taşıyan bir gerekçeye dayandırılarak yaptırım uygulanan filmin, belirlenen temalar çerçevesinde incelenmesiyle RTÜK’ün ilgili kararının eleştirisi yapılacak ve kararın hukuka uygunluğu tartışılacaktır.

Çözümlemede kullanılacak ana temalara dair öncelikle ifade etmek gerekir ki şiddet, müstehcenlik ve genel ahlaka aykırılık ile olumsuz örnek oluşturabilecek davranış kapsamında değerlendirilebilecek olan görsel, işitsel, yazılı, sözlü her türlü ögeyi; bunlara sebep olan ve bunların sebep olduğu her türlü duygu, düşünce ve davranışı bu üç kategorinin altına keskin ayrımlarla yerleştirmek pek mümkün değildir. Örneğin, müstehcenlik teması içinde cinsel şiddet öğelerinin de yer alabileceği gibi, şiddetin pekâlâ genel ahlaka aykırı olduğu söylenebilir. Bunun yanında zorbalık gibi olumsuz örnek oluşturabilecek bir davranış şiddet ve genel ahlaka aykırılık içerisinde değerlendirilip, müstehcenlikle ilişkili olmayabilir. Burada esas olan, belirlenen temalar ışığında medya aracılığıyla çocuk istismarının önlenmesidir. Amaç ise bu temalar altında değerlendirilecek filmin, ifade özgürlüğü kapsamında mı görülmesi yoksa çocukların korunması amacıyla yaptırıma tabi mi tutulması gerektiği ve bundan yola çıkarak Üst Kurul karar ve gerekçelerinin hukuka uygunluğunun tartışılmasıdır.

Fransa’da Görsel işitsel Yüksek Konsey (CSA) tarafından, sinematografik ve görsel-işitsel eserlerin televizyon yayın hizmetleri sağlayıcıları tarafından dağıtımına ilişkin kararnameye uygun olduğu gerekçesiyle Avrupa sinematografik eseri ve orijinal Fransızca anlatımı için yeterli verilen (CSA, 2020) *Minnoşlar*, 2020 Sundance Film Festivali’nde gösterilmiş (Yapp, 2020) ve ardından isteğe bağlı yayın hizmetleri sunan *Netflix* tarafından yayın hakları satın alınmıştır. Böylece filmin, 40’ı aşkın dile çevrilmesi ve yayıncı kuruluşun tüm dünya üzerindeki 190 yayın bölgesinde gösterilmesi planlanmıştır (Dale, 2020). Ancak *Netflix*, resmi Youtube sayfasında filmin tanıtım videosunu yayınladıktan sonra hem videonun altında hem de Twitter’da dünyanın birçok ülkesinden yüzbinlerce tepki mesajı almış ve çeşitli etiketlerle³ protesto edilmiştir. Bunun yanı sıra Youtube’da yayınlanan tanıtım filmi 91 bin beğeniye karşın 2,3 milyon ile eşine az rastlanan bir beğenilmeme oyu almıştır (Youtube, 2020). Ayrıca IMDb’de 3.2 puanla oldukça düşük bir seviyede kalmış ve bu sitede de izleyiciler tarafından çok sayıda olumsuz eleştiri yapılmıştır (IMDb, 2020). Hatta afişin yayınlanmasının ardından filmin yönetmeni Maïmouna Doucouré ölüm tehditleri aldığını açıklamıştır (BBC, 2020).

Küresel ölçekte büyük bir aktör olarak online film/dizi izleme platformlarına yön veren *Netflix*’in (Kapır, 2019: 239) sayfasında filmin konusu şu şekilde ilan edilir: “11 yaşındaki Amy, twerk yapan bir dans grubuna hayran kalır. Onlara katılma umuduyla dişiliğini keşfetmeye başlayarak aile geleneklerine meydan okur.” Ancak fragmanla beraber yayınlanan bu tanıtım yazısı üzerine film için gelen tepkilerin ardından, filmin tanıtım metni “11 yaşındaki Amy, kendine has tarzıyla dans eden bir dans grubuna hayran kalır ve onlara katılma umuduyla aile geleneklerine meydan okur.” olarak değiştirilir. İzleyici kitlesi için yaş kategorisine bakıldığında ise ‘+18 için uygundur’ uyarısının yer aldığı görülür.

Yaş ortalaması 11 olan beş kız çocuğunun “dişiliğini keşfetmek” ibaresiyle anlatılan hikâyeleri ve bu hikâyenin “popüler müzikte, kalça hareketlerini ve alçak çömelme duruşunu içeren, cinsel

3 #cancelnetflix, #pedoflix, #netflixpedofilia vb.

açıdan kışkırtıcı bir şekilde dans etmek" (Oxford Dictionary of English, 2022) olarak tanımlanan twerk üzerinde kurulu olması, filmde çocukluk ile bağdaşmayan unsurların bir araya getirildiği kanısına vardır. Daha önceki başlıklarda ifade edildiği gibi, çocukların korunması gerekliliği uluslararası ve ulusal mevzuatta da kamuoyunda da ortak paydada buluşulan bir mevzuattır. Özellikle medyanın çocuklar için sakınca ve zarar doğuracak etkileri düşünülerek yayınların öncelikle özdenetim filtrelerinden geçirilmesi beklenir. Ancak, *Minnoşlar* örneğinde olduğu gibi çocukları konu edinirken çeşitli istismar öğeleri içerdiği gerekçesiyle kamuoyu nezdinde de ciddi tepkilere neden olan (Yener, 2020) bir yapımın seyirciyle buluşmak üzere yayın aşamasına gelebilmiş olması, bu noktada hukuki denetimin varlık göstermesini gerektirir. Filmin adı geçen dijital platformda yayınlanması hazırlığının Üst Kurul gündemine⁴ taşınması da bu idari ve hukuki sorumluluğa dayanmaktadır. Kurul, karar gerekçesinde filmin küçük yaşta kız çocuklarının yetişkin dans ve kıyafetleriyle ekrana taşınması, çocukların cinsel obje olarak betimlenmesi, dans ettikleri sıradaki giyim, makyaj ve davranış biçimleriyle çocuk görünümünden uzaklaşması, her birinin yetişkin dansçılar gibi sunulması ile birlikte çocukluğun saflık ve masumiyetine tezat görüntüler içinde çocukların istismar edildiğine değinmiştir.

'Çocuk istismarı' geniş kapsamlı bir terim olup çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine veya onuruna doğrudan veya potansiyel şekilde zarar verebilecek olan her türlü fiziksel ve duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ticari veya başka amaçlarla gerçekleştirilen sömürdür (World Health Organization [WHO], 1999, 15). İstismarın medya aracılığıyla gerçekleşmesi, tahmin edilmesi güç şekilde mağdurların sayısını artırabilir. Şiddet ise çocuk istismarının en çok karşılaşılan türlerinden olup, akut biçimde yaygınlaşmakta ve çocuklara yönelik fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ürkütücü boyutlara ulaşmaktadır (UNICEF, 2014).

Ergenler, özgürlük ile vicdani denetim gibi çeşitli duygular arasında önemli psikolojik çatışmalar yaşayabilirler. Bazen bu durum, onların, söylemleriyle meydan okumalarına karşın, davranışlarıyla toplumun standartlarına uymaları şeklinde dışa yansıyabilir. Ergen bireylerde bu meydan okuma süreci ciddi bir suçluluk duygusuna da neden olabilir (Koç, 2003: 120). Filmin ana karakteri Amy de ailesi, arkadaşları, kültürü ve okul düzeni arasında kendisini keşfetme çabası içindedir. Bu keşfetme süreci her ergen birey için farklı şekillerde gerçekleşebilir ancak yaşadıkları fizyolojik, duygusal ve zihinsel değişim/gelişim yılları, sosyal baskılarla da birleşince beklenen çatışmalar kaçınılmaz olur. Babasının ikinci bir kadınla evlenmesi ve onu annesinin yaşadığı eve görkemli bir düğünle getirme hazırlığı, Amy için ağır bir duygusal şiddet oluşturur. Aile yönetiminde baskın kişi olan yaşlı 'teyze' karakteri tarafından şiddetin fiziksel ve psikolojik çeşitleri de uygulanır: Çocuğun içine şeytan kaçtığı düşüncesiyle soyulup ıslatılması, düğün hazırlığı için ağır mutfak işlerinin yaptırılması, gelenekleri bağlı kalması için daima telkinlerde bulunarak Amy'yi kısıtlaması gibi. Merhametli bir kadın olduğu anlaşılan anne ise, eşinin yeniden evlenme eyleminin oluşturduğu yıkımla çocuğunun maruz kaldığı muameleler karşısında sessizleşir, hatta kendisi de zaman zaman çocuğa şiddet davranışının faili olur.

Küçük yaşta bazı fiziksel saldırılar ve alay etme şeklinde kendini gösteren, ileriki zamanlarda ise yerini sosyal, psikolojik ve fiziksel şiddete bırakan zorbalık (Bulut, 2019) şiddetin çocuktaki halidir. Amy'nin sıklıkla zorbalığa maruz kaldığı, *Minnoşlar* adı verilen arkadaş grubunun içerisinde yer almak için itilip kakılmalarına, dalga geçilmelere genellikle karşılık vermediği görülür. Nihayetinde bu gruba dahil olan Amy için yeni arkadaşlarıyla yaptığı twerk dansın klibini sosyal medya hesabından paylaşması ve bununla okulda popüler hale gelmesi bir kırılma noktası oluşturur ve bu kırılma, zorbalıklara tepki gösterme gücünü kendinde bulmasına neden olur.

4 Toplantı No: 2020/36, Toplantı Tarihi: 03.09.2020, Karar No: 7 için bkz. <https://www.rtuk.gov.tr/ust-kurul-kararlari/6112-sayili-kanunun-8inci-maddesinin-birinci-fikrasinin-g-bendinin-ihlali-nedeniyle-kanunun-32nci-m/29928?Aciklama=netflix>

‘Sembolik dünya’ olarak adlandırılan televizyon dünyasında, şiddet de sembolik/simgesel bir özellik taşımaktadır. Bourdieu (2000: 21-22), televizyonun simgesel şiddetinin meydana getirdiği zararlardan bahsederken: “Simgesel şiddet, ona maruz kalanların ve aynı zamanda da çoğu kez onu uygulayanların sessiz suç ortaklığıyla ve her iki tarafın da onu uyguladıkları ya da ona maruz kaldıklarının bilincinde olmadıkları ölçüde uygulanan bir şiddettir” der. Dolayısıyla, gerçek hayatta karşılaşılan şiddetin kişide oluşturacağı etki kadar, simgesel şiddetin de tahribata sebebiyeti olasıdır. Özellikle televizyon yayınlarına yansıyan şiddetin görerek/model alınarak öğrenilmesi ve bu şiddet içeriklerine maruz kalma yoğunluğu, öğrenilen şiddetin pekiştirilmesine sebep olmakta ve çocukların gelişimine zarar vermektedir (Akşit, 2004: 19).

11 yaşındaki bir çocuğun aile ilişkilerindeki sorunlu oluşu nedeniyle, yüzünü daha çok dış dünyaya dönmesi ve sosyal yaşamda yer ve yaren edinme çabasına girmesi, bunları yaparken de çocukluğun öğrenme ve keşfetme dürtüsüyle, kendisi için sakınca doğurabilecek ilişki ve davranışlar geliştirmesi filmin ana öyküsünü oluşturmaktadır. Bu süreçte Amy ve arkadaşları, çocuklar için uygun olmayan twerk gibi açık, şiddetli ve cinsel bir estetik içeren dans türüne (Toth, 2017: 292, 300) ilgi duymaya başlar ve bu dans serüveni etrafında gelişen bir izleneye girer. “10 yaş civarında ergenlik döneminin başlamasıyla çocukların cinsel olgunlaşma dâhil olmak üzere birçok konuda yetişkin gibi davranma kapasitesi ve becerisi kademeli olarak artmaktadır.” (Akt. Mahmutoğlu & Şimşek, 2022: 31). Erken ergenlik dönemindeki bireylerin (11-14 yaş) büyümenin doğasındaki bu evrede hem bedensel ve psikolojik gelişimlerinin buna elvermesi hem de merak, özenme ve taklit yoluyla yetişkinlere özgü davranışlar sergilemeleri söz konusudur. Twerk müstehcen koreografiler içeren bir dans olarak yorumlansa da yetişkinler tarafından ve yetişkinler arasında gerçekleştirildiğinde özgürlükler bağlamında değerlendirilmesi tartışılabilirken, henüz ergenliğin başındaki küçük kız çocuklarına bu dansın yaptırılması ve bu dans etrafında gelişen hikâyenin görsel-ışitsel medya ürünü haline getirilerek isteğe yayın hizmeti sağlayıcıları aracılığıyla sınırlarının tahmini zor olan bir paylaşımına sokulması hukuka aykırılık taşımaktadır.

Bu noktada müstehcenlik kavramının hukuktaki karşılığına bakmak gerekir: Müstehcenlik suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (RG, 2004) *Genel Ahlak Karşı Suçlar* başlığı altında (m. 226) düzenlenmiştir. Kanunda müstehcenlik kavramının tanımına yer verilmemiş ve kavramın içeriğinin doldurulması doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Yüksek yargı kararlarında “halkın ar ve hayâ duygularını inciten, cinsî arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte genel ahlaka aykırı” (Anayasa Mahkemesi, 2017) gibi tanımlar yapılırsa da müstehcenlik kavramının çerçevesini çizmek tam anlamıyla mümkün görünmemektedir. Bu noktada Mahmutoğlu ve Şimşek (2022: 36), müstehcenlik suçu üzerinden amacın ahlak bekçiliği yapmak değil, insanların toplum içinde insanca yaşayabilmesi için hak ve özgürlükleri korumak olduğunu, bu nedenle de ceza hukukunun ilgili hükümlerinde yetişkinlere önemli ölçüde özgürlük alanı sağlanırken çocukların korunması amacıyla çocuğa yöneltilen müstehcenlik suçunun ön plana çıkarıldığını vurgular. Özbek (2009: 39) ise müstehcenliğin suç olarak nitelendirilmesiyle beraber çeşitli hukuki değerlerin yanı sıra çocuğun (bedensel ve zihinsel tamlığı gibi) maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının da gözetilmiş olduğunu ifade eder. Söz konusu suç çocuklar açısından iki şekilde ortaya çıkar, çocuklar yöneltilen müstehcenlik ve çocukların bizzat suçun konusu olduğu müstehcenlik (Mahmutoğlu & Şimşek, 2022: 36). Hem çocuk izleyicilerin filme erişmesi hem de filmin oyuncularının çocuk olması bakımından değerlendirildiğinde, söz konusu suç karşısında çocukların hem medyada hem de medyadan korunması gerekliliği öne çıkmaktadır.

Masum kavramıyla anlamdaşlığı olan çocuk (Türk Dil Kurumu, t.y.), yetişkinlere nazaran kötü niyetliler tarafından istismara daha açıktır ve bundan ötürü korunmaya muhtaçtır. Keçe (2019), çocukların yaşına uygun olmayan twerk erotik dansına maruz bırakılmalarının bir tür

cinsel istismar olduğunu ifade eder. Gerek Türk hukukunda gerek de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihadında uygulandığı üzere, çocukların fiziksel ve ahlaki durumlarının tehdit altında olduğu durumlarda -özellikle cinsel istismar gibi “iğrenç” olarak tanımlanan suç türünün mağdurları üzerinde güçsüzleştirici bir etkide bulunabileceği hatırlatılarak- çocukların devlet koruması altında olmaya hem hakları vardır (Vajić & Voyatzis, 2012: 367) hem de devletin böylesi durumlara müdahale yetkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, filmde yer alan çocukların öncelikli olarak yetişkin set çalışanları arasında müstehcen nitelikli bir dansı buna uygun kostümler içinde defalarca tekrarlanacak şekilde yapmaları, cinsellik içeren diyaloglarda bulunmaları, daima özel/mahrem bölgelerine vurgu yapılması ve bunların kayıt altına alınması bu çocukların medyada korunması ihtiyacını doğurur. Ayrıca, bir film kurgusu içerisinde böylesi sahnelerin uluslararası ölçekte milyonlarca insana ulaşması, ‘+18 yaş kitlesi için uygundur’ ibaresine karşın başrollerin küçük çocuklardan oluşması, hem oyuncu olan bu çocukların hem de buradan hareketle çocuk bireylerin kötü niyetli yetişkinlerin sömürüsüne açılması anlamını taşır. Keza sadece bakma/izleme şeklinde de gerçekleşebilen (APA Dictionary of Psychology, t.y.) cinsel sapkınlıkların (pedofil/sübyancı eylemlerinin) artmasına zemin hazırlanabilir.

Filmin yönetmeni Senegal asıllı Fransız Maimouna Doucouré (2019), “Benim hikâyem” olarak tanımladığı *Minnoşlar* filmi için *The Washington Post*’a yaptığı değerlendirmede bu filmi yaparak çocukların cinselleştirilmesi üzerine bir konuşma başlatmayı ümit ettiğini, filmin bir tartışma başlattığını ama bunun kesinlikle kendisinin istediği gibi bir tartışma olmadığı belirtmiştir. Doucouré, *Minnoşlar* ile 10’lu yaşlardaki çocukların okullarda ve sosyal medya ne tür paylaşımlarla karşılaştıklarını ve bunlara nasıl dâhil olduklarını/olmayı arzuladıklarını yetişkinlere göstermek istediğini ifade etmiştir. Yönetmenin sosyo-kültürel veya sosyo-psikolojik altyapılı gayesinin farklı olduğu iddia edilse de görsel-işitsel bir medya ürünü olarak ortaya koyulan işin çocukların korunması bakımından ciddi zafiyetler içerdiği açıktır. Dolayısıyla, çocukların sosyal medyadaki uygunsuz karşılaşmalarını veya okul gibi sosyalleştikleri mekânlardaki sohbetlerinin içeriğini, bu filmde olduğu gibi alenen işlemek, konuya yönelik bir farkındalık oluşturmaktan ziyade, çocuk dünyasının savrulgan duygu ve davranış durumuna vurgu yapmakta, onları güçsüz, savunmasız ve sömürülmeye açık olarak zayıf göstermektedir. Gazete yazısında, kadın bedeninin nesneleştirilmesi sorununa ihtafen, Amy ve arkadaşlarının yaşadığı gibi, sürekli yargılandıklarını hisseden kız çocuklarının ne kadar özgür olabileceklerini soran yönetmen (Doucouré, 2019), eleştirdiği ‘kadın bedeninin nesneleştirilmesi’ durumunu kendisi de filmde çocuklara giydirilen kadınsı giysiler ve uzun twerk dans sahneleriyle yeniden üretmektedir. Ergenliğe yeni yeni adım atmaya başlayan çocukların hem iç dünyalarındaki dalgalanmaları hem de çevrelerine karşı tutarsız olarak değerlendirilebilecek davranışlarını, bu duygulanım hallerini istismar ederek ve istismar edilecek şekilde sunmak onların faydasına olmayacağı gibi, etik olarak sorunlu, hukuken de suç niteliğindedir.

Medyanın çocukların üzerindeki etkilerine dair araştırmalara göre ayrımcı ifade ve davranışlar, madde kullanımı, alkol, tütün ve benzerlerinin aşırı tüketimi, suç ve yasalara aykırı davranışlar ile kaba ve kötü konuşmalar gibi olumsuz nitelikteki medya içerikleri, görsel-işitsel medyada yer aldığı için çocuklar tarafından normal kabul edilebilmekte ve özellikle kaba, maço, özendirici ve ödüllendirici biçimde sunulan olumsuz davranışlar rol model olarak daha çok benimsenmektedir (Öktem, Sayıl & Çelenk Özen, 2006: 14). Çocukların bu tür medya içeriklerine yoğun şekilde maruz kalmaları ise onların fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimleri için tehlike oluşturmakta ve bir nevi sağlıklı gelişim süreçleri istismar edilmektedir. Ailesinde yaşanan çatışmalar, yeni bir eve taşınmaları ve değişen sosyal çevrelerine (mahalle, okul vb.) adapte olmaları gibi süreçler, Amy’nin yaşı ve içinde bulunduğu ergenlik dönemine ilk adımların olağan sancıları itibarıyla zaten hassas olan duygu durumunu daha da şiddetlendirir. Bu, onun özgür olma, kadın olma,

popüler olma, dans yarışmasını kazanma gibi amaçlar edinmesine ve bu amaçlara hırsla sarılmasına neden olur.

Ergenler, hızlı gelişim süreçlerinin bir dürtüsü olarak cinsel çekiciliklerini veya toplumsal cinsiyetin çeşitli yönlerini denemek isteyebilir, bunu yaparken de kendilerini risk taşıyan bir durum içerisine sokabilirler (Akt. Şahin & Şövener Özçelik, 2016, 44). Amy'nin de bu süreçte kuzeninin cep telefonunu çalması, iç çamaşırını alışverişi yapmak için annesinin cüzdanından izinsiz para alması, artık bir çocuk olmadığına ispatı amacıyla mahrem bölgelerinin fotoğrafını çekerek sosyal medyada paylaşması, yerine yarışmaya girmek istediği grup üyesini iterek nehre atması, çocukların birbirleriyle cinsel içerikli küfür ve hakaret ile ayrımcılık içeren konuşmalar yapmaları, bilet satın almaksızın gizlice oyun salonlarına girmeleri, güvenlik görevlileriyle tartışırken onlara sübyancı iftirası atmaları, sahte sosyal medya hesaplarında yaşlarının daha büyük olduğunu söyleyerek flört etmeye çalışmaları, okulun tuvaletinde başka çocukların cinsel organlarının fotoğraflarını çekme girişimleri gibi olumsuz örnek oluşturabilecek ve aynı zamanda hukuk metinlerinde vurgulandığı şekliyle 'toplumda benimsenen etik ilkelerin asgarisi'ne (Bulut, 2000: 32-33) karşılık gelmeyecek şekilde genel ahlaka aykırı davranışlar ekrana yansıtılır. Bunlar, hem çocuk oyuncular için film çekimi süresince bu tür sahnelerin sıklıkla tekrarlanması hem de çocuk izleyiciler için bu olumsuz davranışların model alınma ihtimali açısından sorun teşkil ederken; Amy ve arkadaşlarının hikâyesi özelinde, birer çocuk olan ve bu nedenle de aile içinde, sosyal yaşamda ve medyada(n) korunması gereken ergen bireyler güçsüz gösterilmekte ve bütün bu zaaflarıyla da istismara açık hale getirilmektedirler.

Özce ifade etmek gerekir ki her ne kadar filmin üreticileri çocukların cinselleştirilmesine dikkat çekmek için böyle bir eser oraya koyduklarını iddia etseler de sosyolojik gerçeklik iddiası ve sanatsal eleştirisi bir yana, toplumsal sorumluluk teorisi ve hukuka uygunluk perspektifiyle ele alındığında filmin genelinde çocuklar davranış, giyim kuşam ve sözleriyle çocukluk hallerinden uzak ekrana yansıtıldığı görülmektedir. Üst Kurul Kararı'nda da filmin bu içeriklerinin reyting kaygısıyla oluşturulduğu, kamusal sorumluluğun göz ardı edilerek ekrana taşınan bu tür yapımların toplumda oluşan hassasiyetin körelmesine ve çocuk istismarı gibi durumların normalleştirilerek kişilerin bu sapkınlığa karşı duyarsızlaşmasına hizmet ettiği vurgulanmıştır (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 2020). Safılık içeren doğalarının bu şekilde istismara açık bir hale getirilmesi, hem oyuncu olanların hem de onları izleyecek olan çocukların sağlıklı gelişimleri açısından zarar verici bir nitelik taşımaktadır.

Minnoşlar filminin her geçen gün daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşmakta olan isteğe bağlı yayın hizmetlerinde sunulması, filmin izlenme oranlarını şüphesiz arttıracaktır. Bu nedenle, dijital platformda yayınlanan bir film için yine dijital kanallar aracılığıyla yapılan protestolar anlam taşırken, yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, düzenleyici ve denetleyici Üst Kurul'un yapmış olduğu müdahalenin sosyal sorumluluk ve hukuka uygunluk açısından yerinde olduğu kanısına varılmaktadır.

Sonuç

İsteğe bağlı yayın hizmetlerinin de radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarıyla aynı düzenleme ve denetlemeye tâbi kılınmasının beraberinde getirdiği tartışmalar devam ederken konuya dair soru işaretleri, ilgili Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinin üzerinden 3 yılı aşkın gibi azımsanmayacak bir süre geçmesine rağmen hâlâ giderilmemiştir.

İnternet, doğası gereği daha özgürlükçü bir alandır ve (özellikle de abonelik usulü ve ücret karşılığı satın alınan internet tabanlı yayınlar için) isteğe bağlı yayın hizmetlerine karşı da aynı

esnekliğin gösterilmesi gerektiği üzerine önemli bir fikir birliği mevcuttur. Buna karşın yayın hizmeti ilkelerinin hem geleneksel medya hizmet sağlayıcılar hem de isteğe bağlı yayın hizmetleri için uygulanmasını öngören mevzuat, ifade özgürlüğüne zarar verebilecek hassas bir zemindedir.

Uygulamaya bakıldığında ise Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun isteğe bağlı yayın hizmetlerini de kapsamı suretiyle genişletilen görev ve yetkisini bütünüyle aktif bir şekilde kullanmadığı görülür. Bu çıkarım, isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik yayın lisansları verme konusunda yoğun bir çalışma içinde olunmasına karşın, orijinal yapımlardan sinema filmlerine ve dizilere kadar oldukça geniş yayın yelpazesi bulunan çok sayıdaki kuruluşa, yayın ilkeleri ihlali gerekçesiyle bu çalışmanın gerçekleştirildiği zamana dek birkaç kez yaptırım kararı verilmiş olmasına dayanmaktadır. Ayrıca mevzuattaki açık hükme rağmen, isteğe bağlı yayınların kataloglarında akıllı işaretlerin kullanılmadığı yapımlara da hâlâ rastlanılmaktadır. Durum böyle iken isteğe bağlı yayınların düzenleme ve denetlenmesinin Üst Kurul'a verilme sebebinin, lisans ücretlendirmesi nedeniyle daha çok maddi kaygılardan kaynaklandığı eleştirisi yükselmektedir.

RTÜK'ün söz konusu ilke ihlali kararının çocukları koruma niteliği taşıması, bunun diğer tüm ilkelere daha ayrı ve hassas bir bahis olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çocuklar, yayınlarda kendilerine sunulanları seçme, eleme, akıl süzgecinden geçirme, doğru yorumlama gibi hususlarda yaş ve deneyimleri gereği yetersiz kaldığından, başta aileler olmak üzere medya hizmet sağlayıcılar ile düzenleyici ve denetleyici otoritelere önemli görevler düşmektedir.

Yönleşmeyle birlikte yetişkinler kadar çocukları da sarmalayan medya araçlarının olası zararlarını bertaraf etmenin öncelikli yöntemi, ebeveynlerden bakım verenlere, öğretmenlerden medya çalışanlarına, yapımcılardan yönetmenlere, kanun uygulayıcılarından toplumdaki diğer ilgililere kadar tüm aktörlerin sorumluluk bilinciyle hareket etmesi ve böylece özdenetim ve ortak denetim uygulanması olmalıdır. Bu bilinçlenmenin bireylerde çocuk yaşlardan itibaren başlaması için okullardaki medya okuryazarlığı derslerinin üzerinde daha fazla durulmalı ve müfredata isteğe bağlı yayın hizmetleri de eklenmelidir. Ayrıca çocuklu aileler için şifre uygulamasının kullanımı hem daha çok teşvik edilmeli hem de yaş ölçütüyle yapılacak olan kategorilere göre şifreleme seçenekleri sunulmalıdır. Ayrıca, İnternet çağında medya ürünlerinin ulusal sınırlar içerisinde kalmayışı, dolayısıyla ulusal mevzuattaki koruyucu önlemlerin evrensel bir etki/anlam ifade etmedeki sınırlılığı; uluslararası mevzuatta ise genel hükümlerle çocukların istismardan korunması gerektiği ifadesinin ulusal yargı sürecindeki yoruma açıklığı, çocukların korunması açısından çeşitli sorunlar teşkil etmektedir. Bunun giderilmesi, ifade özgürlüğünün ihlaline neden olmaksızın, çocukları koruma hassasiyeti gözetilerek evrensel hukuk metinlerinin ve uygulamalarının uyumlaştırılması yönünde çalışılması gerekmektedir.

Salt yasaklamaya dayalı bir koruyuculuk, geçici olarak tehlikenin giderilmesinde etkili gibi görünse de bunun uzun vadede toplumsal bilinçlenme için bir fayda sağlamayacağı açıktır. Esasen internet teknolojisinin, her zaman hukuki uygulamaların bir hatta birkaç adım önünde olduğu düşünüldüğünde, bu yayınlara yönelik tamamen erişimin engellenmesi kararının verilmesi, teknik olarak çok da bir anlam taşımamakla birlikte "sansür" eleştirilerini tetiklemektedir. Üstelik farklı IP adresleri kullanılarak bu sayfalara erişimin sağlanması artık herkesçe bilinen bir yöntem iken, korsan paylaşım/erişim gerçeği ise internet dünyasının yaygın bir unsurudur. Bu nedenle önemli ve etkili olan isteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcılarının karşısında durmak değil, onlarla iş birliği yapmaktır.

Minnoşlar filmi, çocukların hem medyada hem de medyadan korunması gerekliliğini bir kez daha hatırlatmaktadır. 'Çocuk istismarı' çerçevesinde değerlendirilen, *şiddet*, *müstehcenlik* ve *genel ahlaka aykırılık* ile *olumsuz örnek oluşturabilecek davranış* unsurları olarak nitelenen

görsel-işitsel öğelere filmde sıklıkla yer verilmesi, hem medya etiğinde hem de mevzuatta önemli bir husus olan ‘çocukların korunması’ bakımından sorunludur. Bu nedenle ‘hukuka uygunluk’ perspektifinden incelenen ve herhangi bir özdenetim mekanizmasına tâbi tutulmadığı anlaşılan ya da yetersiz bir özdenetim filtresinden geçirilerek yayın aşamasına gelebilmiş olan bu içeriğe yönelik hukuka dayalı bir yaptırım uygulanması kaçınılmaz olmaktadır.

Son olarak ifade etmek gerekir ki hem içeriği hem de hedef izleyici kitlesi açısından yetişkinlere yönelik olan ve sadece onların erişebileceği yayınlar için özgürlükçü bir tutum sergilenmeli, farklı düşünce ve denemelere açık olunmalıdır; ancak yapımların öznesi, nesnesi veya hedef kitlesi çocuklar olduğunda daha sıkı bir yayın politikasının kabul edilmesinin gerekliliği açıktır.

Kaynaklar

Akşit, G. (2004). Önsöz. İçinde *Medyada şiddete duyarlılık*. RTÜK Yayınları.

Anayasa Mahkemesi. (2017, 28 Aralık). Yeterli gerekçe gösterilmeden edebî eserin müstehcen sayılmasının ifade, bilim ve sanat ile basın özgürlüklerini ihlal ettiğine ilişkin kararın basın duyurusu. <https://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/basin/kararlarailiskinbasinduyurulari/bireyselbasvuru/detay/149.html>.

APA Dictionary of Psychology. (t.y.). Pedophilia. 12 Haziran 2021’de <https://dictionary.apa.org/pedophilia> adresinden alındı.

BBC. (2021, 20 Ocak). Netflix’in abone sayısı salgın döneminde 200 milyonu aştı, şirket hisseleri değer kazandı. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55731244>.

BBC. (2020, September 4). Cuties director ‘received death threats’ over Netflix film poster. <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-54027182>.

Bourdieu, P. (2000). *Televizyon üzerine*. Yapı Kredi Yayınları.

Boynudelik, U. (2018). Türkiye’nin sayısal televizyon yolculuğu (2010’dan bugüne). <http://www.uygarboynudelik.com/wp-content/uploads/2018/02/TURKIYE%E2%80%99NIN-SAYISAL-TV-YOLCULUGU-220218C.pdf>.

Bulut, N. (2000). Hak ve özgürlüklerin sınırlandırılma nedeni olarak genel ahlâk. *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), 29-42. <https://hukukdergi.ebyu.edu.tr/?p=817>.

Bulut, S. (2019). Çocuklarda akran zorbalığı ve maruz kalma. <https://www.trtcocuk.net.tr/ebeveyn-akademisi/cocuk-gelisimi/cocuklarda-akran-zorbaligi-ve-maruz-kalma>.

Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İletişim Fakültesi Dergisi*, (28), 31-44.

Can Maraşlı, M. (2017). Avrupa Birliği’ne uyum bağlamında radyo ve televizyon yayınlarında denetim, uygulamada ortaya çıkan sorunlar ve özdenetim. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Can Maraşlı, M. (2021). Görsel-işitsel medyada ortak denetim. İçinde A. Çiftci (Editör), *Kitle iletişiminde denetim*. (ss. 425-449). Adalet Yayınevi.

Chandler, D. & Munday, R. (2018). *Medya ve iletişim sözlüğü* (B. Taşdemir, Çev.). İletişim Yayınları.

CNN. (2021). BluTV abone sayısı ile fark attı. <https://www.cnnturk.com/teknoloji/blutv-abone-sayisi-ile-fark-atti>.

Coşkun, S. (2018). *Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde denetim*. Adalet Yayınevi.

Coşkun, S. (2021). Değişen televizyon izleme alışkanlıkları bağlamında dijital platformlarda eğlence programları: Gain örneği. İçinde S. Kılıç (Editör), *Halkbilimi Bağlamında Türkiye'de Kültürel Turizm ve Eğlence Kültürü*. (ss. 1-34). Eğitim Yayınevi.

CSA.FR, (2020, 17 Kas). CSA kararı: "Mignonnes" filminin Avrupa kalifikasyonu. <https://www.csa.fr/Reguler/Espace-juridique/Les-textes-reglementaires-du-CSA/Les-decisions-du-CSA/Qualification-europeenne-et-EOF-du-film-Mignonnes>.

Dale, M. (2020, Jan 14). Netflix buys world rights to Maimouna Doucouré's Sundance-Player Cuties. <https://variety.com/2020/film/global/netflix-buys-world-rights-to-maimouna-doucours-sundance-player-cuties-1203467013/>.

Doucouré, M. (2019, September 15). Opinion: I directed 'Cuties.' This is what you need to know about modern girlhood. The Washington Post: https://www.washingtonpost.com/opinions/cuties-director-maimouna-doucours-why-i-made-the-film/2020/09/15/7e0ee406-f78b-11ea-a275-1a2c2d36e1f1_story.html.

Ec.europa.eu, (t.y.). Protection of minors: Audiovisual Media Services Directive. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/protection-minors-avmsd>.

Erdemir Göze, F. (2015). *Televizyon imgesine sinema perdesinden bakmak*. Nobel Yayıncılık.

Ergüney, M. (2020). RTÜK'ün internet denetimi: İlgili mevzuat üzerine bir değerlendirme. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(41), 96-122.

Fendoğlu, H. T. (2016). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında ifade özgürlüğü. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 25, 1-19.

Güngör Kılıç, E. (2020). Genç seyircinin belleği: Yeşilçam'ın genç seyirciye anımsattıkları. İçinde A. Özsoy (Editör). *Sinema seyir ve seyirci*. (ss. 249-284). LiteraTürk Academia.

Güngör, N. (2020). Önsöz. İçinde E. Sirer (Editör). *Yeni izlenince yeni izler kitle*. LiteraTürk Academia.

Hukuk Ansiklopedisi. (2017, 10 Aralık). Çocuk Hakları Beyannamesi. <https://hukukbook.com/cocuk-haklari-beyannamesi/>.

IMDb. (2020). Cuties. https://www.imdb.com/title/tt9196192/?ref_=fn_al_tt_1.

İçel, K. (2013). *Kitle iletişim hukuku*. Beta.

Kapır, B. (2019). Küreselleşme sürecinde dijital medya platformlarının ekonomisi ve içerik üretim süreci: Netflix ve Blutv örneği. İçinde F. Aydoğan (Editör). *Endüstri 4.0 ve dijital medya*. (ss. 219-242). Der Yayınları.

Karataş, A. B. (2022). Disney Plus, Türkiye'nin en çok izlenen dijital platformu olmaya çok yaklaştı: İşte güncel abone sayısı. <https://www.webtekno.com/disney-plus-turkiye-guncel-abone-sayisi-h126838.html>.

Keçe, A. C. (2019). Yapılan twerk dansı değil cinsel istismardır. <https://www.hurriyet.com.tr/aile/yazarlar/a-cem-kece/yapilan-twerk-dansi-degil-cinsel-istismardir-429579>.

Koç, M. (2003). Gelişim ve din psikolojisi açısından ergenlik dönemi. *AKEV Akademik Dergi*, 7(15), 113-132. http://isamveri.org/pdfdrg/D01777/2003_15/2003_13_KOCM.pdf.

Mahmutoğlu, F. S. & Şimşek, K. B. (2022). Geniş perspektiften çocuğun cinsel istismarının hukuki boyutu. İçinde F. S. Mahmutoğlu, N. Ziyalar, E. Temelli (Editörler). *Uzmanlar eşliğinde film incelemeleri*. (ss. 15-46). Seçkin.

Mutlu, E. (2008). *Televizyonu anlamak*. Ayraç.

Oxford Dictionary of English. (2022). *Twerk*. [Mobile app]. Google Play Store. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.mobisystems.msdict.embedded.wireless.oxford.dictionaryofenglish&hl=tr&gl=US>.

Öktem, F., Sayıl, M. & Çelenk Özen, S. (2006). *Çocuklar ve gençlerin televizyonun zararlı içeriklerinden korunması: "Akıllı işaretler sınıflandırma sistemi" akademik çalışma altyapısı*. <https://www.rtukisaretler.gov.tr/AlsaretlerPublic/content?id=1&mid=3>.

Özbek, V. Ö. (2009). *Müstehcenlik suçu*. Seçkin Yayıncılık.

Özkent, Y. (2019). *Bireyin dönüşümü: Televizyonda kolektif düşlerin yitimi*. Palet Yayınları.

Postman, N. (1995). *Çocukluğun yok oluşu* (K. İnal, Çev.). İmge.

Postman, N. (2014). *Televizyon: Öldüren eğlence* (O. Akınhay, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. (2020). *Üst Kurul Kararları*. <https://www.rtuk.gov.tr/UstKurulKarar/Detay/14406>.

Resmî Gazete. (1927). Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu. 627.

Resmî Gazete. (1982). Anayasa. 17863.

Resmî Gazete. (1983). Sosyal Hizmetler Kanunu. 18059.

Resmî Gazete. (2001). Türk Medeni Kanunu. 24607.

Resmî Gazete. (2004). Türk Ceza Kanunu. 25611.

Resmî Gazete. (2005). Çocukları Koruma Kanunu. 25876.

Resmî Gazete. (2007). İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun. 26530.

Resmî Gazete. (2011). Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun. 27863.

Resmî Gazete. (2012). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. 28227.

Resmî Gazete. (2019). Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik. 30849.

Seçmen, E. A. (2019). Uluslararası televizyon yayıncılığında yeni yönelimler: Dijital film ve dizi platformu Netflix. İçinde C. Kandemir (Editör). *Dijital çağda televizyon ve medya*. (ss. 1-22). Der Yayınları.

Stupniknews, (2021). Netflix Türkiye'deki abone sayısını açıkladı. <https://tr.sputniknews.com/turkiye/202103071043972764-netflix-turkiyedeki-abone-sayisini-acikladi/>.

Şahin, Ş. & Çöven Özüelik, Ç. (2016). Ergenlik dönemi ve sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 42-49.

Toth, L. (2017). Praising twerk: Why aren't we all shaking our butt? *French Cultural Studies*, 28(3), 291-302. doi:10.1177/0957155817710427

Türk Dil Kurumu. (t.y.). Masum. 2 Haziran 2021'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2001). Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4620.html>.

Uluslararası Çocuk Merkezi. (t.y.). 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü. <http://www.icc.org.tr/icerik.php?id=25&kid=230>.

UNICEF. (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>.

UNICEF. (2014). UNICEF: Yeni küresel veriler çocuklara yönelik şiddetin akut biçimde yaygın olduğunu gösteriyor. <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/unicef-yeni-k%C3%BCresel-veriler-%C3%A7ocuklara-y%C3%B6nelik-%C5%9Fiddetin-akut-bi%C3%A7imde-yayg%C4%B1n>.

UNICEF. (t.y.). 1946'dan beri en muhtaç durumdaki çocuklar için el ele. https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/Tarihce_Med_TR_Panel.png.

United Nations. (t.y.). About us, member states. <https://www.un.org/en/about-us#:~:text=The%20UN's%20Membership%20has%20grown,recommendation%20of%20the%20Security%20Council>.

Uzun, R. (2018). Çocukların medyadan ve medyada korunması çocuklara yönelik etik davranış kurallarının incelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 22, 152-167.

Vajić, N. & Voyatzis, P. (2012). İnternet ve ifade özgürlüğü: "Cesur Yeni Dünya" ve AİHM'in evrilen içtihadı. İçinde *İfade Özgürlüğü*. (ss. 359-373). Matbam Ajans Reklam.

World Health Organization. (1999). *Report of the consultation on child abuse prevention*. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/65900>

Yapp, V. (2020, Ocak 24). 'Cuties' invites you to be an 11 year old girl through all the highs and lows. <https://www.sundance.org/blogs/festival/cuties-invites-you-to-be-an-11-year-old-girl>.

Yener, D. (2020). 'Minnoşlar' filmi dünyada tepkiyle karşılandı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/minnoslar-filmi-dunyada-tepkiyle-karsilandi-/1970225#:~:text=Ankara,ile%20ili%C5%9Fkilendirmesi%22%20sebebiyle%20protesto%20etti>.

Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum*, 5(18), 43-57.

Youtube. (2020). Cuties / Official Trailer / Netflix [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=M007lLe4SmA>.

Zangro (Yapımcı) ve Doucouré, M. (Yönetmen). (2020). Minnoşlar [Film]. Fransa: France 3 Cinéma

Extended Abstract

The effects of television broadcasts on people is a reality that is difficult to avoid and reject. Broadcasts can affect the general public and carry greater dangers, especially for children who are very open to manipulation. Therefore, international and national authorities have put into effect various regulation and supervision criteria in order to protect children from the negative effects of publications.

In this regard, Article 29/A has been added to the The Law No.6112 on the Establishment of Radio and Television Enterprises and Their Media Services, and the Provision of Radio, Television and on-Demand Media Services Via Internet Environment was published in the Resmî Gazete on 1 August 2019. According to this new regulation, the current legislation on traditional television broadcasting will also cover video on-demand services. This practice, which almost divided the public into two, was interpreted as “censorship of internet broadcasts” and caused an opposing voice to rise, on the other hand, it was supported on the grounds that the broadcasts could contain violations of various principles, violations of rights and abuses.

The fact that video on-demand services are subject to almost the same regulation and control criteria as traditional television shows that this broadcasting platform is seen as legally equivalent to television broadcasts. When we look at how the last regulation in the legislation -aside from bringing many questions and problems in the context of freedom of expression- is reflected in practice, there are very few instances where sanctions are imposed on the grounds that it violates the Principles for Media Services. The first of these is the movie *Cuties* (Maïmouna Doucouré, 2020) on *Netflix*, which is one of the most watched service providers of this broadcasting genre in Turkey as well as all over the world.

The fictional film *Cuties*, which has a classical narrative structure, tells the adventures of four 11-year-old girls who come together around the twerk dance and “discover their femininity” as expressed in the promotional text. The film, whose content was known because it was screened at the Sundance Film Festival before, was brought to the agenda of the Radio and Television Supreme Council (RTÜK) when its trailer was published in the *Netflix* Turkey catalog. For this film, the sanction of “removal from the program catalog” was imposed for violating the provision of “Broadcasting services ... cannot contain abuse and incite violence against children, the weak and the disabled” (8/1-ğ) in Law No. 6112.

This study deals with how the video on-demand services are subject to regulation and supervision, especially in the context of the protection of children, with the recent changes in the audio-visual media legislation. The movie *Cuties* was chosen as a sample in order to see and evaluate the applications of the independent administrative authority RTÜK in this field. The reason for this is that the film is both the first content penalized for on-demand streaming services and the only content penalized for the purpose of protecting children. While analyzing the movie, thematic analysis, which is one of the qualitative research methods, was used. The elements of violence against children, obscenity and disorderly conduct, negative examples which are evaluated within the framework of ‘child abuse’ for the purpose of protecting children in international and national legislation, and which cause the film to contain criminal elements, have been examined. Audio-visual elements pointing to these concepts, which are focused on while making thematic analysis, are interpreted by making use of the film’s scenes, the promotional text of the film, the Supreme Council’s decision text, the director’s statements and audience reactions. The way in which the aforementioned themes are handled in the film is handled from the perspective of “compliance with the law”, and the theoretical basis of these

concepts is the national legal literature and international conventions. The intellectual basis of this study is the necessity of producing media contents by considering the balance of freedom and responsibility, as stipulated in the relevant legislation, and the sensitivity of the protection of children from harmful content of broadcasts.

At the end of the study, the primary results are as follows:

- This regulation and supervision authority given to RTÜK poses some problems both because of the structure of RTÜK and because of its regulation and supervision criteria.
- Although regulation practices for video on-demand services have started in the last 3 years, it is observed that the auditing work has not been fully realized.
- During the inspection of the contents, the protection of children should be carefully considered.
- The administrative sanction applied to the movie *Cuties* is appropriate in terms of compliance with the law and is in line with the sensitivity of protecting children.
- Protection of children in the face of on-demand broadcasting services is possible not only under the responsibility of the public authority, but also with the interest and care of the whole society, especially the publisher and families.
- Preventing technical access to publications that are not suitable for children should also be considered as a protection method and this method should be developed.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar *Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:*

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. *None*

Çıkar Çatışması *Conflict of Interest:* Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. *None*